

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning på
yrkesprogram vid S:t Botvids gymnasium i
Botkyrka kommun

Innehåll

Inledning

Fakta om skolan

Bakgrund och syfte

Frågeställningar

Resultat

Metod och genomförande

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid S:t Botvids gymnasium i Botkyrka kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på hotell- och turismprogrammets inriktning hotell och konferens.

S:t Botvids gymnasium besöktes den 1-3 april 2014. Ansvariga inspektörer har varit Ingrid Essegård och Ann Edvinsson. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisning på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 gymnasieskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Fakta om S:t Botvids gymnasium

S:t Botvids gymnasium ligger i Hallunda centrum i Botkyrka kommun. På S:t Botvids gymnasium erbjuds hantverksprogrammet, hotell- och turismprogrammet, estetiska programmet, naturvetenskapliga programmet, samhällsvetenskapliga programmet, ekonomiprogrammet, introduktionsprogrammet språkintröduktion, yrkesintröduktion mot handelsprogrammet, individuella programmet samt gymnasiesärskola. Dessutom rymmer verksamheten kommunens mottagningsenhet för alla nyanlända barn och ungdomar i åldern 6 –20 år. Skolan har drygt 650 elever.

S:t Botvids gymnasium leds av en rektor och en biträdande rektor. Personal- och visst budgetansvar är delegerat till så kallade arbetslagsledare. Hotell- och turismprogrammet ingår i ett arbetslag tillsammans med hantverksprogrammet, estetiska programmet och naturvetenskapliga programmet. Det finns ett lokalt programråd som består av medlemmar i Botkyrka turistförening.

Hotell- och turismprogrammets klass som Skolinspektionen följt består av elva elever som går det nationella programmet. Skolan kommer att lägga ner hotell- och turismprogrammet till hösten då få elever söker programmet.

Bakgrund och syfte

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Själständighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen.

Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de själva kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende även för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med yrkesämnena kan eleverna se behov av att använda kunskaper i gymnasiegemensamma ämnen. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen, men sällan i programgemensamma ämnen, vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.

Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att eleverna ska nå utbildningens mål och slutföra utbildningen. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

Frageställningar

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på hotell- och turismprogrammet inriktning hotell och konferens och identifierat två prioriterade utvecklingsområden. Dessa beskrivs nedan.

Utvecklingsområden

Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

SAMVERKAN FÖR ELEVERNAS LÄRANDE

Enligt läroplanen ska examensmålen för programmet genomsyra elevernas hela utbildning. Granskningen visar att de intervjuade eleverna inte känner till examensmålen och i intervjun uppger lärarna att de kan bli bättre på att gemensamt arbeta mot examensmålen.

När det gäller elevernas upplevelse av meningsfullhet och motivation framträder i intervju med eleverna, en viss skillnad mellan yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnen, där eleverna anser att yrkesämnena till stor del känns meningsfulla. De intervjuade eleverna anser att meningen med yrkesämnena är självklar, liksom anknytningen till yrkeslivet i dessa ämnen. Flera av eleverna i den aktuella klassen har däremot svårt att se meningen med undervisningen i vissa av de gymnasiegemensamma ämnena.

Enligt läroplanen ska lärarna samverka med varandra för att eleverna ska nå utbildningens mål. Rektor har, enligt läroplanen, ett särskilt ansvar för att lärare i olika kurser samverkar så att eleverna får ett sammanhang i sina studier.

En sådan samverkan kan också bidra till att eleverna uppfattar utbildningen som en meningsfull helhet där programmets samtliga ämnen har betydelse.

Rapport

2014-05-23

6 (8)

Dnr 400-2013:2457

Rektor uppger i intervju att samverkan mellan lärarna fungerar bra och att det är vanligt förekommande med ämnesintegrering. Av intervjuer med lärare och elever framgår dock att det förekommer viss samverkan mellan lärarna i yrkesämnena men att det i begränsad utsträckning förekommer ämnesintegrering mellan de gymnasiegemensamma ämnena och yrkesämnena. I intervju med eleverna berättar de om "Star for life" som ett exempel på samverkan mellan yrkeslärarna. Några av eleverna berättar att de har en lärare i kursen hållbar turism, som även har behörighet i ämnet naturkunskap, som har integrerat vissa moment av naturkunskap i kursen hållbar turism. I intervju med eleverna uttrycker de att det hade varit lättare att intressera sig och motivera sig för de gymnasiegemensamma ämnena om dessa i större utsträckning knöt an till deras program och framtida yrkesliv.

Lärare som Skolinspektionen har intervjuat menar att de ofta "gör små saker ihop", men att en mer övergripande lärarsamverkan behöver utvecklas.

Rektorn framhåller att undervisningen i historia på ett framgångsrikt sätt är anpassad efter elevernas behov av tydliga strukturer, korta moment, fokus på kunskapskrav och klassrumsundervisning. Skolinspektionen gör bedömningen att den beskrivna anpassningen av undervisningen efter elevernas behov är positiv och med fördel kan kombineras med en tydligare anknytning till examensmålen och anpassning efter elevernas behov av stimulans och meningsfulla sammanhang.

S:t Botvids gymnasium har ett lokalt programråd för hotell- och turismprogrammet. Flera av eleverna känner dock inte till att det på skolan finns ett lokalt programråd. Lärarna uppger att programrådet träffas 6 gånger per år och är aktivt och väl fungerande.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att samverkan mellan lärarna på S:t Botvids gymnasiums hotell- och turismprogram behöver utvecklas. En sådan samverkan kan tydliggöra arbetet mot utbildningens examensmål och stärka de gymnasiegemensamma ämnenas betydelse så att eleverna upplever dem som mer meningsfulla och relevanta för deras utbildning. Rektorn behöver ytterligare stötta lärarna genom att skapa förutsättningar och former för samverkan mellan dem.

Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

SÄRSKILT STÖD UTIFRÅN ELEVENS BEHOV

Granskningen visar att S:t Botvids gymnasium har en tydlig rutin för att uppmärksamma elever som kan vara i behov av särskilt stöd. Vid varje arbetslagsmöte som sker en gång i veckan tas det upp om det finns elever som kan vara i behov av stöd eller särskilt stöd. Om det finns anledning att misstänka att eleven är i behov av särskilt stöd anmäls det som ett ärende till elevhälsoteamet, som också möts samma dag som arbetslagen. Elevhälsoteamet består av rektor, kurator, skolsköterska, specialpedagog, studie- och yrkesvägledare. Mentor eller den ämneslärare som anmält elevärendet deltar då vid elevhälsoteamets möte. Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilt stöd, upprättar rektor, med hjälp av aktuell lärare eller mentor och tillsammans med eleven, ett åtgärdsprogram. I intervju bekräftar både rektor, lärare och specialpedagog att rutinerna för att uppmärksamma om elever är i behov av särskilt stöd fungerar och att utredningarna sker skyndsamt. I intervju med lärarna uttrycker de att det särskilda stödet inte alltid fungerar då eleven "inte tar till sig stödet", samt att uppföljningen av stödinsatserna kan utvecklas. Granskningen visar att elevens behov inte framgår vare sig i kartläggningarna (utredningen) eller åtgärdsprogrammen varför man inte kan veta vilka behov åtgärderna ska tillgödose. Eftersom kartläggningarna inte bedömer elevens svårigheter och behov kan inte heller åtgärderna i åtgärdsprogrammen utgå från dessa.

Enligt skollagen är skolan skyldig att utreda behovet av särskilt stöd om en elev riskerar att inte nå målen i en kurs. S:t Botvids gymnasium uppfyller lagens krav om att utreda stödbehovet skyndsamt. Vid tiden för granskningen är det endast en elev i klassen som inte har betyget F i någon kurs. Rektor uppger i intervju att skolan i det systematiska kvalitetsarbetet bl.a. följer upp varför så många elever har F i en eller flera kurser. Därefter beslutar man om åtgärder för att komma till rätta med problemet. Rektor uppger att anledningen till att så många elever i den aktuella klassen har F i ett antal kurser framförallt beror på frånvaro, att eleverna helt enkelt inte har varit på lektionerna. Rektor uppger vidare att skolan arbetar med att komma tillrätta med den höga frånvaron.

Vidare visar granskningen att det finns en strategi på skolan för att stödja elever inom den ordinarie undervisningen, vilket Skolinspektionen ser positivt på. Lektionsobservationer har visat goda exempel på individanpassning, men med anledning av att så stor andel av eleverna har F i flera kurser behöver skolan fortsätta att utveckla arbetet kring stöd. Enligt Skolinspektionen kan ett sätt att öka kvaliteten på det särskilda stödet vara att i större utsträckning använda sig

av den specialpedagogiska funktionen vid utredning och upprättande av åtgärdsprogram, samt ge handledning åt lärarna i högre grad än idag.

I intervju med delar av elevhälsan framkommer att de är nöjda med hur lärarna använder sig av den information som kommer fram vid överlämningarna från grundskolan. De anser också att lärarna på hotell- och turismprogrammet är måna om att försöka tillgodose elevernas stödbehov.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att det i utredningarna och åtgärdsprogrammen tydligare behöver framgå vilka elevens behov är och hur åtgärderna tillgodoser elevens behov.

Metod och genomförande

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet. Av dessa skolor har 54 kommunala huvudmän och 10 fristående huvudmän.

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektorn på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförs med elever vid det granskade programmets årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av gällande åtgärdsprogram, betygskatalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen.

Vid besöket har lektioner i ämnena resmål och resvägar, turistbyråservice, marknadsföring och försäljning, aktiviteter och upplevelser samt konferens och evenemang observerats. Elever har intervjuats både enskilt och i grupp. Dessutom har lärare, rektorn och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.
